

28.8.2018

VN1034/2018
(YM7/531/2017)

Viite
Hänvisning Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen rakennussuojelupäätös 13.3.2017, Dnro
UUDELY/6349/2016, Helsingin rautatieaseman suojelemisesta rakennusperinnön suojelemisesta
annetun lain (498/2010) nojalla

Asia
Ärende YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS VAHVISTAA HELSINGIN RAUTATIEASEMAN SUOJELU
RAKENNUSPERINNÖN SUOJELEMISESTA ANNETUN LAIN NOJALLA

KOHDE

Helsingin rautatieasema osoitteessa Kaivokatu 1, Helsinki. Kiinteistötunnus 91-2-11-1.
Kiinteistön omistaa VR-Yhtymä Oy.

VAHVISTETTAVAKSI TOIMITETTU PÄÄTÖS

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jäljempänä ELY-keskus, on 13.3.2017
tekemällään päätöksellä päättänyt suojella Helsingin rautatieaseman rakennusperinnön
suojelemisesta annetun lain (498/2010, jäljempänä rakennusperintölaki) nojalla.

Päätöksen myötä valtioneuvoston päätöksen 18.9.1980, joka on tehty valtion omistamien
rakennusten suojelusta annettujen asetusten 278/1965 (480/1985) nojalla, voimassaolo lakkaa
rautatieaseman osalta. Rakennusperintölain voimaantulosäännöksen mukaan lain voimaan
tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehty päätös valtion omistaman rakennuksen
suojelestusta pysyy voimassa, kunnes rakennuksen suojelusta on päätetty rakennusperintölain
mukaisesti.

SUOJELUMÄÄRÄYKSET

ELY-keskus on päätöksessään antanut seuraavat suojelumääräykset:

1. Helsingin rautatieasemaa tulee käyttää, hoitaa, korjata ja kehittää sekä yksityiskohdissa että
kokonaisuutena siten, että sen rakennustaiteellinen ja kulttuurihistoriallinen arvo sekä
arkkitehtoninen eheys säilyvät. Korjaus- ja muutostöissä käytetään materiaalien ja
arkkitehtuurin osalta kestäviä ratkaisuja, jotka perustuvat rakennuksen ja muutosten alaisten
tilojen ja rakennusosien historian, arvon ja merkityksen tuntemiseen eli
rakennushistorialliseen selvitykseen.

2. Materiaalit ja rakenteet sekä pintakäsittelytavat säilytetään. Elinkaarensa päässä olevia, suojeltuja rakennusosia uusittaessa noudatetaan olemassa olevaa tai alkuperäisen suunnitelman mukaista mallia, muotoa, rakennetta ja materiaalia. Pintakäsittelyjen uusimisen tulee perustua pintojen väri- ja materiaalitutkimuksiin.

3. Helsingin rautatieaseman mahdollisten uusien osien, rakenteiden sekä käytön edellyttämien uusien teknisten installaatioiden on oltava arkkitehtonisesti ja visuaalisesti korkeatasoisia sekä sopusoinnussa olevan arkkitehtuurin ja rakenteiden kanssa. Kiinteistä mainoksista ja opasteista tulee laatia erillinen periaatesuunnitelma yhteistyössä rakennusvalvontaviraston ja Museoviraston kanssa.

4. Asemarakennuksen sisätiloja ja kiinteää sisustusta koskevat erityiset määräykset

Asemarakennuksen päätilojen muodostama tilasarja eli nykyiset keskushalli, ravintolasali ja lipunmyyntisali sekä läntinen halli ja kioskihalli säilytetään avarina hallitiloina. Keskushallin mutterikioskit säilytetään.

Kioskihallin kolme sisäseinää, jotka ovat asemarakennuksen alkuperäisiä julkisivuja, säilytetään kaikkine alkuperäisine rakennusosineen. Kioskit voidaan uusita, mutta niiden mittasuhteet säilytetään, jotta kioskihalli säilyy avarana hallitilana.

Ravintolasalissa (ensimmäisen luokan odotus- ja ravintolasali) itäseinällä oleva Eero Järnefeltin maalaama Pielisjärvi -aiheinen kesämaisema säilytetään. Maalauksen alapuolinen puupaneeli kelloineen säilytetään.

Paavo Tynellin muotoilemat kattokruunuvalaisimet (keskushallissa ja läntisessä hallissa) säilytetään.

Asemarakennuksen palokalustokaapit ja valurautaiset lämpöpatterit säilytetään.

5. Hallintorakennuksen sisätiloja ja kiinteää sisustusta koskevat erityiset määräykset

Hallintorakennuksen käytävien risteyskohdissa sisäkatoissa olevat pyöreät sisennykset sekä muut käytävätilojen sisäkattojen profiilit ja kiinteät valaisimet säilytetään.

Porrashuoneiden lattiat, askelmat, seinät, kaiteet ja käsijohteet, ikkunat, koristelasit, koristemaalaukset, valaistusratkaisu sekä porrashuoneiden sisäkattojen ovaali kupoli säilytetään. Hallintorakennuksen laiturien puoleisen siiven porrashuone 19:n alkuperäinen hissi säilytetään.

Hallintorakennuksen toisessa ja kolmannessa kerroksessa olevat alkuperäiset wc-tilat säilytetään.

Hallintorakennuksen toisessa kerroksessa porrashuoneen yhteydessä olevat, mustaan graniittiin 1918 hakatut, kaksi muistotaulua säilytetään hallintorakennuksessa.

6. Asema- ja hallintorakennuksen sekä länsisiiven julkisivuja koskevat erityiset määräykset

Rautatieaseman ulkoarkkitehtuuri säilytetään. Asemarakennuksen julkisivuihin ei tehdä uusia aukkoja. Länsisiivessä ja hallintorakennuksessa käytön ja toiminnan kannalta välttämättömät uudet aukotukset ovat mahdollisia.

7. Muutoksissa sekä rakennus- ja korjaustöissä on asiantuntijana kuultava Museovirastoa. Museovirastolla on oikeus antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

KAAVA- JA SUOJELUTILANNE

Rautatieasema on suojeltu voimassa olevalla asemakaavalla (asemakaavan muutos 1996/10275, hyväksytty 18.9.1996). Asemakaavassa määrätään muun muassa, että arvokasta asemarakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia korjaus-, muutos- ja lisärakentamistöitä, jotka tarvelevät julkisivujen, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai tyyliä. Asemarakennuksen arvokkaat sisätilat, kuten asemahallit, lippuhalli ja ravintolat, sisääntuloaulat, porrashuoneet, kongressi- ja istuntosalit sekä presidentin odotustilat tulee säilyttää siten, että niiden rakennustaiteellista ja historiallista arvoa tai tyyliä ei turmella.

Rautatieasema on suojeltu asemakaavan lisäksi valtion omistamien rakennusten suojelusta annettujen asetusten 278/1965 (480/1985) nojalla 18.9.1980 tehdyllä valtioneuvoston päätöksellä. Päätös ei sisällä yksityiskohtaisia suojelumääräyksiä.

Helsingin rautatieasema on osa maankäyttö- ja rakennuslain 22 §:n nojalla päätettyjen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä *Helsingin Rautatientori* (RKY 2009, valtioneuvoston päätös 22.12.2009).

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Ympäristöministeriö vahvistaa Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemän Helsingin rautatieasemaa koskevan rakennussuojelupäätöksen suojelumääräyksineen. Suojeltavan rakennuksen laajuus ilmenee vahvistettavan päätöksen liitteenä olevasta kartasta. Rakennuksen osien sijainti nimityksineen ja valmistumisaikoineen on esitetty ympäristöministeriön päätöksen liitteenä olevassa kartassa aseman osista ja suojelun kohdentuminen erityisesti ympäristöministeriön päätöksen liitteenä olevissa suojelun kohdentumiskaavioissa.

Päätösten liitteenä olevia suojelun kohdentumiskaavioita on ympäristöministeriön päätöksessä täsmennetty hallintorakennuksen 3. ja 4. kerroksen pohjakaavioilla. Lisäksi suojelumääräysten 4. ja 5. otsikointia on täsmennetty, jotta otsikoinnista kävisi ilmi, että nämä rakennuksia koskevat suojelumääräykset eivät ole tyhjentyviä, vaan niihin on nostettu joitakin yksityiskohtia suojeltavista rakennuksista.

Perustelut

Päätökseen sovelletut säännökset

Rakennusperintölain 2 §:n 2 momentin mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Pykälän 3 momentin mukaan lakia voidaan kuitenkin soveltaa myös asemakaava-alueella muun ohella, jos kohteella on valtakunnallista merkitystä.

Rakennusperintölain 3 §:n 1 momentin mukaan rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai rakennettuja alueita, joilla on merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen tai rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

Rakennusperintölain 8 §:n 1 momentin mukaan rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä. Pykälän 2 momentin mukaan rakennuksen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla: 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus), 2) historiallinen tyyppillisuus alueelle (tyypillisuus), 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyyppilliset piirteet (edustavuus), 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys), 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus), tai 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Rakennusperintölain 24 §:n 5 momentin mukaisesti lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla tehty päätös valtion omistaman rakennuksen suojelusta pysyy voimassa, kunnes rakennuksen suojelusta on päätetty rakennusperintölain mukaisesti.

Suojelun edellytykset

Koska kohteella on valtakunnallista merkitystä eikä asemakaavasuoja sisällä riittävän yksityiskohtaisia suojelumääräyksiä, on rautatieasema tarpeen suojella myös rakennusperintölain mukaisella suojelupäätöksellä.

Rautatieasema täyttää kaikki rakennusperintölain 8 §:n suojelukriteerit. Rautatieasema on valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävä rakennus ja ainutlaatuinen arkkitehtuurin merkkiteos 1900-luvun alusta, jolloin eurooppalaisvaikutteinen suoraviivaisempi muotokieli syrjäytti ns. kansallisromanttiset piirteet. Helsingin rautatieasema on Suomen rautatiearkkitehtuurin tärkein tunnuskuva ja myös kansainvälisesti tunnustettu arkkitehtuurin merkkiteos, ja myöskin suunnittelijansa arkkitehti Eliel Saarisen kotimaisista töistä tunnetuin.

Helsingin rautatieaseman kokonaishahmo on materiaaleiltaan ja suurelta mittakaavaltaan yhtenäinen kokonaisuus. Kaikilla rakennuksen osilla ja julkisivuilla on oma historiansa ja toiminnallinen luonteensa yksityiskohtaisine erityispiirteineen. Julkisivut ovat ammattitaitoista käsityötä sisältäen taidokkaita ornamentteja eri materiaaleista sekä veistoksia, valaisimia ja kelloja.

Rautatieaseman hallit ja salit holveineen, pilareineen, sisäpintoineen, ikkunoineen ja ovineen muodostavat toisiinsa liittyvän kokonaisuuden sekä asemarakennuksen päätilasarjan. Seinien taidokkaat rappauskoristeet, keraamiset laatat, muototiilet, tiilet, graniittiosat ja –jalustat, graniittia imitoivat terrastirappaukset, pattereiden ja ilmanvaihtoaukkojen suojasäleiköt sekä tammi-ikkunoiden väliset tammipuuleikkaukset ovat tärkeitä kokonaisuuden osia.

Rakennusteknisesti ja rakennusmateriaaleiltaan rautatieasema on säilynyt merkittävältä osin alkuperäisenä, alkuperäisessä käytössä ja mukautunut muutoksiin. Pääsalleja kattavat holvit ovat varhaisimpia pitkän jännevälän betoniholveja Suomessa. Aseman vaikuttavuus perustuu sen korkealaatuiseen toteutukseen ja Valtionrautateiden liki vuosisadan mittaiseen traditioon, jolla asemaa on ylläpidetty ja korjattu alkuperäisten piirustusten, suunnitelmien, materiaalien ja tekotapojen mukaan.

Helsingin rautatieasema on 1900-luvun historian tärkeiden käännekohtien näyttämö: asema suunniteltiin Venäjän keisarikunnan Pietarin radan läntiseksi pääasemaksi ja Suomen suuriruhtinaskunnan päärautatieasemaksi, mutta asema valmistui itsenäisen tasavallan päärautatieasemaksi. Aseman rakennusvaiheet kertovat siten maan historian murrosvaiheesta.

Museoviraston 16.5.2016 päivätyn lausunnon mukaan suojeluratkaisun on määritettävä rautatieaseman hoidolle, korjaamiselle ja muutosten suunnittelulle pysyvät ja johdonmukaiset puitteet valtion omistamien rakennusten suojelusta annettuihin asetuksiin perustuvaa ja asemakaavasuojelua konkreettisemmin ja tarkemmin. Määräysten on turvattava käytettävyyden ja kehittämisen kannalta tarpeellinen harkintavara, suojeltavaa kokonaisuutta vaarantamatta. Museoviraston esitys ja tällä päätöksellä vahvistettavat suojelumääräykset määrittävät rakennuksen osat, jotka erityisesti ilmentävät edellä kuvattuja piirteitä ja arvoja, joita suojelu erityisesti koskee.

Suojelutarve

Suojelutarve kohdistuu rautatieaseman ulkoarkkitehtuuriin, rakennusrunkoon ja keskeisiin sisätiloihin sekä niiden kiinteään sisustukseen.

Ulkoarkkitehtuurilla tarkoitetaan julkisivujen, vesikaton, katosten, ulkoportaiden rakenteita, materiaaleja ja yksityiskohtia. Ikkunat ja ovet sisäpuolisine osineen kuuluvat ulkoarkkitehtuuriin kokonaisuudessaan. Metalliset valaisinpylväät ja graniitista veistetyt valaisimia kannattavat figuurit, kuten kuvanveistäjä Emil Wikströmin neljä mieshahmoa aseman pääsisäänkäynnin molemmin puolin ovat osa ulkoarkkitehtuuria.

Rakennusrunko koostuu kantavasta rungosta ulkoseinineen sekä ala-, väli- ja yläpohjista, kantavista väliseinistä sekä pilareista ja pilasterista.

Sisätila on kiinteän sisustuksen osista koostuva kokonaisuus. Siihen kuuluvat sisäpinnat, portaat, kaiteet, tekniset varusteet, sisäovet ja –ikkunat sekä kiintokalusteet.

Suojelu kohdentuu erityisesti seuraaviin rautatieasemarakennuksen osiin:

Asemarakennuksessa suojelu kohdentuu ulkoarkkitehtuuriin ja rakennusrunkoon. Sisätiloissa suojelu kohdentuu asemarakennuksen keskushalliin kokonaisuudessaan, siihen liittyviin huonetiloihin, porrashuoneisiin sekä tuulikaappeihin ja käyntiin asematunneliin kaiteineen; ravintolasaliin (alun perin ensimmäisen luokan odotus- ja ravintolasali); läntiseen halliin ja siihen liittyviin tuulikaappeihin ja porrashuoneisiin; itäiseen halliin ja Olympiasaliin (ravintola) hallin toisessa kerroksessa sekä torniin, tornin kolmea ensimmäistä kerrosta lukuun ottamatta.

Hallintorakennuksessa laajennuksineen (ilman lämpökeskusrakennusta) suojelu kohdentuu ulkoarkkitehtuuriin ja rakennusrunkoon. Sisätiloissa suojelu kohdentuu hallintorakennuksen käytävä- ja aulatiloihin sekä porrashuoneisiin; pääsisäänkäyntiin tuulikaappeineen, portaineen ja pilareineen; rautatiehallituksen istuntosaliin, pääjohtajan ja muun ylimmän johdon huoneisiin, jotka avautuvat toisiinsa samalla keskiakselilla Rautatientorille antavassa toisessa kerroksessa; nykyiseen henkilökunnan ruokasaliin, joka oli alun perin aseman keskushallina sittemmin postihallina toiminut osa. (Rautatientorin länsisivulla tilan alkuperäinen korkeus on mahdollista palauttaa); korkea-arvoisten vieraiden odotussaliin siihen liittyvine tuulikaappeineen ja muine tiloineen (alun perin keisarin odotussali).

Länsisiivessä (alun perin pikatavarasiipi) suojelu kohdentuu ulkoarkkitehtuuriin ja rakennusrunkoon. Sisätiloissa suojelu kohdentuu länsisiiven kahden kerroksen korkuiseen keskushalliin ja porrashuoneisiin.

Suojelumääräyksiin sisältyy lisäksi rakennuksia koskevia erityisiä määräyksiä.

Johtopäätökset

Edellä mainitun perusteella ympäristöministeriö katsoo, että nyt vahvistettava ELY-keskuksen suojelupäätös suojelumääräyksineen määrittää rautatieaseman hoidolle, korjaamiselle ja suunnittelulle johdonmukaiset ja asianmukaiset puitteet sekä turvaa konkreettisesti rautatieaseman suojelutavoitteet. Suojelumääräykset mahdollistavat rautatieaseman hoidon ja kehittämisen sekä tukevat sen käytettävyyttä.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 24 §

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Valitus saadaan tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri

Kimmo Tiilikainen

Lainsäädäntöneuvos

Anu Karjalainen

LIITTEET

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vahvistettava päätös 13.3.2017, Dnro UDELY/6349/2016

Kartta aseman osista (yksi sivu) ja suojelun kohdentumiskaaviot (neljä sivua)

Kiinteistörekisterin karttaote

Valitusosoitus

PÄÄTÖS

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

PÄÄTÖSJÄLJENNÖS TIEDOKSISAANTITODISTUKSIN

VR-Yhtymä Oy

PÄÄTÖSJÄLJENNÖS

Museovirasto

TIEDOKSI

Helsingin kaupunki

Senaatti-kiinteistöt

Suomen Kansallisteatteri Oy

Kiinteistö Oy Elielin liikerakennus c/o Exillion Real Estate I Ky

Liikennevirasto